

Borry André

Zijn jeugd.

André Borry werd geboren te Rumbekke, op 21 maart 1936. Zo staat het vermeld op de officiële documenten van de landloperskolonie van Wortel. Het gezin Borry woonde in Zoutenaai, een klein gehucht nabij Diksmuide. Het gezin had er een klein boerderijtje met een paar beesten, als extra inkomen naast het fabriekswerk van vader Borry.

André vertelt zelf dat hij geboren is in het Franse Duinkerken omdat zijn ouders toen naar daar verhuisden om werk te zoeken. Maar omdat er weinig werk was, verhuisde het gezin Borry na enkele jaren terug naar Zoutenaai.

André Borry, een verstokte landloper.

André trok als volwassen jonge man weg uit de streek om werk te zoeken. Hij verbleef acht jaar in Antwerpen, maar kreeg er nooit vast werk te pakken. Zonder vast inkomen leidde hij er een onzeker bestaan. Meestal kon hij wel voor korte tijd aan de slag, als dagloner of als hulp op een boerderij in de omgeving, maar aangezien de situatie op den duur meer en meer uitzichtloos werd en André geen onderdak meer had, gaf hij zichzelf aan bij de politie. André werd dan vanuit Antwerpen overgebracht naar de rechtbank in Turnhout. De rechter stuurde hem in 1965 voor een half jaar naar de landloperskolonie van Wortel en in 1966 voor anderhalf jaar naar Merksplas-Kolonie. Hij kon er werken en zo een som geld vergaren om terug in de maatschappij aan de slag te kunnen. Zo verdiende André genoeg geld en kwam hij terug vrij.

Maar het leven buiten de gevangenis viel tegen. André voelde zich eenzaam. Hij miste de vele jongens die hij in Merksplas en Wortel had leren kennen. Dat waren ondertussen kameraden geworden. André Borry behoorde tot de groep van mensen die ervoor kozen om landloper te zijn.

"Ik miste mijn vrienden en het regelmatige leven in de Kolonie." vertelde André. "Maar omdat de meeste van mijn kameraden ondertussen naar Wortel waren verhuisd, ben ik in ook daar terechtgekomen."

Vanaf 1965 tot in 1993 verbleef André Borry vrijwel continue in Wortel. In totaal passeerde hij meer dan 25 maal bij de rechter. Telkens werd hij voor een aantal maanden (variërend van 1 tot 8 maanden) naar Wortel gestuurd. Ook zijn periodes van vrijheid volgden hetzelfde ritme. Hij had geen vast adres. André verbleef dan kortstondig in Gooik, Kortrijk, Gaasbeek, Ranst, Gent, Roeselare, Bunsbeek, Deurne of Antwerpen.

Vanuit de instelling van Wortel-Kolonie werd André Borry ingezet voor het onderhoud van buiten. Hij zorgde voor van alles. Van gras afrijden en ophalen, het opkuisen van de dreven, tot het onderhoud van het Bootjesven, het leeghalen van de vuilnisbakken en het onderhoud van stoelen en banken.

André stond er onder toezicht van een bewaker die dagelijks bepaalde wat er die dag gedaan moest worden. Hij mocht regelmatig meerijden naar de Veiling van Hoogstraten om er fruit en groenten op te halen voor de instelling. "Ik had van de directeur ook een speciale toelating om me vrij over het landlopersdomein van Wortel-Kolonie te bewegen," vertelt André. "Het buitenwerk was zwaar, maar wel prettig, maar ik was dat gewoon van thuis om mee te helpen op het land."

Grafdelver

Voor André Borry was de landlopersbegraafplaats de bijzonderste plek op het hele domein. Het onderhoud ervan behoorde ook tot zijn takenpakket. Hij snoeide er de rozen en de bomen. Hij schilderde de zerkjes. André was ook de grafdelver-van-dienst wanneer er iemand was gestorven. Zo weet hij dat er aan de linkse kant van de begraafplaats meer zavelgrond is. "Dat is beter om iemand in te begraven dan de rechtse kant." vertelt hij. "Aan de rechterkant zijn veel mensen begraven die gestorven zijn aan bepaalde ziektes. De grond is daardoor verbrand."

André heeft er blijkbaar ook straffe zaken meegemaakt: "Zo herinner ik mij dat ik eens een graf aan de linkerkant, aan de zavelkant dus, moest openleggen. De persoon die er begraven was, lag er zeker al tien jaar. Maar het ging om een moordzaak: er was een vrouw gedood, die waarschijnlijk de echtgenote was van de overleden persoon in dat graf. Om dat te kunnen bewijzen, moest ik de man opgraven om zo aan de hand van de datum in zijn trouwring te kunnen zien of het vermoeden klopte. Daar was ook toezicht bij van de rijkswacht. Toen de eikenhouten kist van de man bovenkwam, bleek daar niks van vergaan te zijn. Die kist was nog volledig intact. Maar binnen in de kist lag er niks meer, alleen wat stof en vuil en enkele beentjes. Maar een trouwring lag daar niet in. Dat was een zeer vreemde zaak."

"Ge moet niet vies zijn van menselijke resten, he." vervolgt André. "Regelmatig groef ik er een schedel of een stuk gebeente op, maar ja een dode mens voelt geen pijn meer, he."

André vertelde dat er jaarlijks toch wel zo'n zes tot zeven mannen werden begraven. Hij beweerde dat de begraafplaats vroeger ook door andere gevangenen werd gebruikt. Hij vertelde ook dat er in het dennenbos, achter de begraafplaats, (dat vroeger een deel was van de begraafplaats) nog tientallen resten van oorlogsslachtoffers van de beide wereldoorlogen begraven zijn.

"De begrafenis van een kameraad-landloper is wel een trieste bedoening, natuurlijk. Het doet u wel iets," zegt André. "Ge hebt jarenlang met zo iemand samengeleefd. Ge hebt de avond voordien misschien samen nog een kaartje gelegd, en dan ineens is die mens dood. Maar de meeste mannen in de Kolonie waren helemaal versleten, hoor. Ze hadden soms een zwaar leven achter de rug. Een bestaan van drankmisbruik, dakloos zijn of maandenlang rondzwerven."

Op zo'n begrafenis mocht iedereen mee naar de uitvaart en het kerkhof. Een gestorven kameraad werd er echt niet eenzaam begraven. Heel soms kwam er ook familie. André heeft het toch een viertal keren meegemaakt. Toch raakte het André wanneer die familie hun familielid-landloper bleven vernederen. "Het was ne zatlap", zegden ze dan. "Maar een zatte mens is en blijft tenslotte toch ook maar een mens."

In 1986 kreeg de landlopersbegraafplaats van Wortel-Kolonie een extra opknapbeurt. Aan de ingang kwam er een gemetste poort van drie meter breed. Een paar jaar later kocht men een nieuwe tractor waarvan de cabine hoger was dan die van de vorige trekker. Er bleef maar drie centimeter speling over tussen die cabine en de poort. Men heeft dan de grond onder de poort uitgegraven met twee geulen voor de bandensporen, waardoor de nieuwe tractor er makkelijker onderdoor kon.

In 1993 werd de Wet op de beteugeling van de Landloperij afgeschaft, onder Europese druk, omdat arm zijn geen misdrijf is. Het gevolg hiervan was dat alle landlopers van Wortel en Merksplas mochten vertrekken. Ze waren ineens vrij. Maar sommigen wilden niet vertrekken, toch niet direct. Ze wilden blijven. Voor hen werd een speciale regeling uitgewerkt, zodat ze tijd kregen om een oplossing te zoeken. Eén van hen was André Borry.

In het rusthuis

Bij het begin van de lente in 2001, op 21 maart 2001 dus, werd André Borry 65 jaar. Vanaf dan had hij recht op een welverdiend pensioen. Maar... wie in Wortel-Kolonie verbleef als landloper, kreeg geen pensioen omdat men tijdens het verblijf werd onderhouden op staatskosten. Maar dankzij de directeur van Wortel-Kolonie werd er een-en-ander geregeld. De directeur zorgde voor de nodige documenten, zodat André zijn pensioen bij zijn vrijstelling terugkreeg. Diezelfde directeur bemiddelde voor André ook om een plaatsje te krijgen in het Hoogstraatse rusthuis. Sinds 2002 woonde André Borry in het rusthuis van Hoogstraten. Met de verpleging en de andere bewoners van het tehuis had André ondertussen een heel goed contact. Hij was er ondertussen een gekend figuur, want André hielp er bij het onderhoud van het groen op en rond het tehuis. Daarmee zette hij in feite zijn bezigheid van Wortel-Kolonie verder.

André Borry was in Hoogstraten een tevreden mens. Hij had een kamer met uitzicht op de Vrijheid. En "Vrijheid", dat is waar hij van geniet, letterlijk en figuurlijk. Want hij kan nu gaan en staan waar hij wil. Aanvankelijk werd André wel raar bekeken. Niet zozeer in het rusthuis zelf, maar bijvoorbeeld op café. "Sommige mensen denken soms dat ge een misdadiger zijt, omdat ge in Wortel-Kolonie gezeten hebt, maar dat is niet zo," beweert André

Soms denkt André Borry nog wel eens aan zijn geboortestreek.

"Als hier een vrachtwagen van Diksmuide voorbijkomt, denk ik daar wel eens aan." vertelt hij.

Het contact met zijn familie is inmiddels volledig verdwenen. In het begin schaamden zijn ouders zich voor hem. Zo zijn André's vader en moeder begraven zonder dat hij er iets van wist. Pas maanden later werd hij ervan op de hoogte gebracht.

Enkele jaren geleden arriveerde er eens een touringcar uit West-Vlaanderen in Wortel-Kolonie. André nam zijn fiets en reed naar het Bootjesven waar de bus stond. Het was een bus was Diksmuide. Aan de chauffeur van de bus vertelde André dat hij afkomstig was van Diksmuide.

"En hoe heet je dan?", vroeg de chauffeur.

"André Borry", was het antwoord.

"Bent u dan familie van Monique Borry?", vroeg de chauffeur.

"Dat is mijn zuster," antwoordde André.

Monique Borry, de zuster van André, bleek met deze bus te zijn meegereisd. Ze deden een eendagstrip naar de Kempen en bezochten ook Wortel-Kolonie. De groep was juist bezig met een boswandeling. De chauffeur en zijn collega zijn toen op zoek gegaan naar Monique. André en Monique hadden elkaar voor het laatst

gezien toen André 24 jaar was en Monique 25 jaar. Dat was dus wel een verrassend en blij weerzien, maar toch bleef het bij dat ene toevallige contact.

Levensles?

Toch is André trots dat hij nu in het rusthuis zit.

"Ge kunt uw leven afbreken op een half uur, maar het is veel moeilijker om het weer op te bouwen. Hetgeen je hebt weggesmeten met je handen, kan je niet weer lijmen met je voeten. Ik heb veel meegemaakt en veel gezien. Ik hoop dat ik het niet meer meemaak. Al die miserie ben ik vergeten. Nu leef ik hier als de Koning der Belgen."

André Borry verbleef zeven jaar in het rusthuis. Hij overleed in 2009 op 73-jarige leeftijd. Hij werd bij zijn kameraden begraven, in de zavelgrond, op de landlopersbegraafplaats van Wortel-Kolonie.

KG

Bronnen:

> Cavaga-kaarten van de RWK Wortel-Kolonie.

> Jozef Bosch, "Gevangen achter Groene Tralies", boek, 2007.